

(IN) SUCCESUL ȘCOLAR ARTISTIC**Vladimir BABII**, *dr. hab., conf. univ.*,**Tatiana BULARGA**, *dr., conf. univ.*,*Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Summary: *This paper highlights the teaching technology that is subject to a fundamental rethinking, and confirms the authors' hypothesis that the most advantageous way to make the designated area fully efficient is the launch of a new research direction, such as the implementation in the educational process of a responsive, innovative praxeology. School success and failure in the arts field constitute the starting point of the research. The research is adjusted to current needs of arts education and highlights some theoretical benchmarks. In the center is placed the perception and interpretation of music in the specific actions, which are identified with the very educative action. Among such actions are worth mentioning: the participation of pupils in the design, organization and implementation / evaluation of musical action, the dynamics of the teacher's professional skills to achieve gradual procedure of theoretical design and practical operation (identifying the contents countries and educational and outstanding shares; diagnosis of individual resources, planning / development of assumptions, current and final assessment of the results, the changes that have occurred).*

Key-words: *success, efficiency, educational action, musical action, innovative praxeology.*

În legătură cu cercetarea problematicii abordate, racordată la necesitățile actuale ale educației artistice, evidențiem câteva repere de ordin teoretic. În primul rând,

procesul de receptare și interpretare a muzicii în cadrul unor acțiuni specifice domeniului se identifică cu însăși acțiunea educativă. În valoare sînt puse: gradul de participare a elevului la acțiunile de proiectare, organizare și realizare/evaluare a acțiunii muzical-artistice (prescrierea hărților comportamentale individuale, anticiparea, varierea operațiilor, realizarea sarcinilor prin alegerea variantelor optime de rezolvare); dinamica formării competențelor de specialitate ale profesorului în vederea realizării graduale a procesului de proiectare teoretică și acționare practică (identificarea conținuturilor educaționale și acțiunilor valorice; diagnosticarea resurselor individuale; planificarea/formularea ipotezelor; evaluarea curentă și finală a rezultatelor, a schimbărilor ce s-au produs).

În al doilea rînd, în domeniul artistic, transpunerea prescripțiilor teoretice în acțiuni practice se realizează eficient doar atunci cînd proiectele logistice ale acțiunii nu sînt împrumutate și folosite întocmai, ci devin intenții și decizii artistice proprii ale elevului-receptor-interpret. Or, în acțiunea muzical-artistică, demersul autorului acesteia este o realizare cu intenționalitate de manifestare vădit *artistică*. Elevul se produce într-o ipostază complexă de creator, interpret, ascultător, spectator, cititor; el integrează imaginea fenomenelor reale și a ideilor subiective; el se afirmă prin produsele/ca produs al artei respective. Concomitent, elevul face apel la alte arte pentru a întregi imaginea artistică specifică domeniului. Astfel, actul de integrare a elevului nu este unul de imaginație strict artistică sau strict muzicală, ci unul de *imaginație muzical-artistică*, deci și acțiunile sale în acest domeniu le calificăm drept acțiuni muzical-artistice. Este de menționat că activismul elevilor privind sporirea randamentului acțiunii muzical-artistice, precum și întregul sistem al educației muzical-artistice, sînt reglementate de anumite *principii*, calificate de noi în felul următor: principiul educației personalității proactive, principiul centrării valorice, principiul introdeshiderii artistice, principiul creativității și principiul succesului, considerate apriori ca posibile fundamente pentru obținerea unei înalte eficiențe în procesul dezvoltării muzical-artistice a elevilor.

Nu în ultimul rînd, lucrarea este orientată spre re-dimensionarea unor tehnologii de eficientizare a procesului educațional, în special, spre mărirea randamentului *acțiunii muzical-artistice a elevului și dinamizarea competenței profesionale* a profesorului-muzician. În acest sens, vom căuta răspunsul la întrebarea: *Ce se produce și care este randamentul?* Se impune stabilirea unei cooperări eficiente în relațiile: *elev-profesor, elev-artă* prin receptarea și interpretarea mesajului artistic, proiectarea independentă a acțiunilor personale.

Pornind de la realitatea practicii educaționale, ținem să specificăm următoarele premise de ordin praxiologic:

- conștientizarea aplicării eficiente a *principiului educației personalității proactive* prin transferul gradual al elevului de la starea de dependență la starea de independență și intraindependență;
- necesitatea acționării muzical-artistice cu un randament mai înalt, în special, la etapele de proiectare și realizare a acesteia;
- existența oportunității de asigurare a unei conexiuni eficiente dintre factorii: *educațional, individual și muzical-artistic*, care ar constitui baza atitudinii elevului pentru achizițiile muzical-artistice și rezultatele obținute; ar contribui la re-dimensionarea factorilor de personalitate, responsabili de extinderea universului spiritual; la dinamizarea relației *valoare-educație*;

- utilizarea ineficientă a principiului *introduchiderii* artistice frânează procesul deschiderii elevului spre spirit prin intermediul muzical-artistice, de aceea, este necesar a pune în valoare dinamica schimbării obiectului/subiectului educației: *receptor* → *interpret-explicator*;
- stimularea ineficientă a *creativității muzical-artistice*, care este o componentă fundamentală a personalității și care înlesnește formarea idealului individual și propriei imagini a elevului;
- conștientizarea integralității praxiologice a *succesului*, care ar contribui, în mod direct, la ridicarea eficienței acțiunii didactice și acțiunii elevului, considerat drept condiție și finalitate a educației muzical-artistice.

Succesul sau insuccesul școlar este acea paradigmă decisivă în viața oricărui elev sau profesor, care îi determină acestuia, dacă nu întregul traseu școlar, atunci necondiționat lasă o amprentă simțitoare pentru viața socială de viitor, mai cu seamă, în felul de a lua decizii independente în acțiunile comportamentale legate de specialitate și cele cotidiene (social-familiale etc.). În diverse situații de comunicare, noi destul de des folosim cuvântul *succes* („dorim mult succes”, „să ai succes” etc.), fără a acorda înțelesului propriu-zis al cuvântului acea plinătate a rezultatului care se ascunde în sensul a ceea ce numim **succes**. Or succesul personal nu este o simplă marcă a rezultatului obținut într-o acțiune școlară concretă, ci este un indiciu de desemnare a calității, nivelul căreia a fost atins de persoană pe întreg parcursul desfășurării acțiunii. Și acest succes, acest nivel de calitate, nu poate fi împărțit cu nimeni și nici, mai mult decât atât, comparat cu succesul altor persoane (deși a fost îndrumat, orientat de cei din jur), el fiind unic și irepetabil așa cum este unică și irepetabilă fiecare persoană luată în parte. Altfel spus, succesul este o paradigmă comportamentală care include (ar trebui să includă!) întregul traseu al etapelor acționale, începând de la proiectare și terminând cu rezultatul obținut, care trebuie să corespundă unicului criteriu, și anume: „lucrului bine făcut” (T. Kotarbinski).

În viața școlară, în familie, deseori sînt confundate noțiunile apropiate după sens „reușita școlară” și „succesul școlar”. Prima formulă este folosită, în special, pentru a indica reușita elevului la învățătură, adică la totul ceea ce ține de notele cu care învățătorul/profesorul califică nivelul de însușire a materiei de studiu la disciplina școlară concretă, inclusiv stăruința și purtarea elevului pe parcursul unei secvențe școlare (oră, activitate extrașcolară, pe durata unui semestru sau întregului an școlar). A doua formulă, *succesul școlar*, cuprinde o arie mai largă a comportamentului elevului și se reduce nu atât la aspectul cantitativ al rezultatului înregistrat la învățătură, ci și la activitățile cu alt caracter, dar de data aceasta, neapărat cu referire la aspectul calitativ al acțiunii realizate, reieșind în exclusivitate numai din posibilitățile individuale ale elevului supus evaluării, adică fără a fi comparat cu alți elevi. Cu alte cuvinte, *succesul școlar* constituie un indicator al evaluării în complex prin care este desemnat nivelul calitativ al unei persoane în dinamica dezvoltării școlare. De aici urmează că pentru fiecare elev este important *să fie observat și să fie luat în calcul fiecare pas* al lui în timpul înregistrării aceluși sau alt succes la nivel *individual sau public*.

În strînsă legătură cu succesul elevului, trebuie precăutată paradigma a ceea ce numim „a fi eficient”. Elevul poate înregistra într-o anumită activitate succes și, totodată, să nu fie eficient. Eficiența cuprinde nu o oarecare etapă a acțiunii elevului,

ci fiecare componentă a acțiunii (începînd de la proiectare și terminînd cu rezultatul final obținut) și care trebuie neapărat să înregistreze cît mai multă calitate și mai puține erori. De ce accentuăm asupra parcurgerii tuturor etapelor unei acțiuni în determinarea succesului individual (personal), fiindcă, în multe cazuri, de exemplu, elevul A a lansat doar ideea acțiunii, în timp ce de succesul acțiunii date s-au folosit alte persoane. Un alt exemplu: elevul B a parcurs o anevoioasă cale de proiectare/planificare și chiar descriere amănunțită a acțiunii, în timp ce o a treia persoană, elevul C nu a făcut decît să realizeze (să ducă la bun sfîrșit acțiunea proiectată de elevul B) și, respectiv, s-a ales cu un succes public.

Succesul personal, în viziunea noastră, este dobîndit de persoană din contul propriilor eforturi și nicidecum pe seama insuccesului sau datorită excluderii din spațiul proactiv al opiniilor sau succesului altuia. În acest caz, predominantă rămîne a fi starea de „*succes-succes*” (St. Covey), care semnifică că de pe urma unei activități/acțiuni școlare realizate individual sau în grup, nimeni nu este în pierdere. Contrar stării de *succes-succes* este cea de *succes-insucces*, care o caracterizăm prin *dorința de a obține succes* în activitate prin orice mijloace. Persoanele care acționează conform paradigmei descrise, impun altora voința lor proprie, chiar și atunci cînd acțiunile lor practice sau intenționalitățile venite din interior sînt banale, false, lipsite de originalitate. Profesorul/învățătorul școlar, fiind centrat pe o asemenea paradigmă, adoptă și promovează, de regulă, o educație „comparată”, care rezidă în ocultura lumii interne a elevului și valorilor lui individuale. Libertatea autoaprecierii, bazată pe afectivitate, în consecință, face să se înrădăcineze în mintea copilului o *paradigmă elogiată*: „Sînt mai ager decît alții,, „Cînt mai deștept decît colegii mei,, „Sînt un talent”, „Sînt o vedetă”, „Sînt mai puternic în literatură” etc.

Constatăm că evaluarea muncii în cadrul educației școlare se desfășoară, de regulă, în formă *comparată*, conform paradigmei *succes-insucces*, ceea ce înseamnă că elevul A are succes pentru că elevul D nu are *succes* într-o activitate concretă sau în activități diverse. O astfel de abordare educativă (fie în cadrul orelor de curs, în colectivele artistice extracurriculare sau în familie) acordă prea puțină atenție *centrării* elevului pe paradigma *succes-succes*, care îl face să se orienteze spre un comportament de *defensivă*. Evident, în asemenea situații, elevul caută să devieze de la eșecurile personale, mai cu seamă – de la aprecierile venite din exterior, iar în cele din urmă, să se aleagă cu un refugiu în interiorul său, pentru a-și ocroti demnitatea personală. În urma mai multor observații efectuate pe teren, am identificat că acolo unde se menține starea de *defensivă* personală, din procesul educațional este exclusă creativitatea, ingeniozitatea, libertatea acțională și alte valori ale personalității în devenire.

Un pericol nu mai puțin îngrijorător în procesul de formare/dezvoltare a elevilor îl constituie situația pedagogică de *insucces-succes*. Elevii, cu o asemenea mentalitate, de regulă, sînt retrași în acțiunile sale, nehotărîți în propriile potențialități. Asemenea situație conduce la starea de complexare, care nu are un conținut propriu-zis, ci doar numai o cauză. Implicarea pedagogică proiectată în lumea internă a educatului, identificarea „fir cu fir ” a împrejurărilor și situațiilor, care au provocat „eliminarea” unei atitudini pozitive, va stimula obținerea rezultatului scontat. De regulă, cauza situației descrise se ascunde în faptul că elevii sînt treptat izolați și calificați drept persoane pasive, inapte pentru o creativitate eficientă. Opiniile lor nu sînt acceptate de către profesor și colegi, ceea ce ambiționează formarea *propriei ima-*

gini, care este de natură subestimativă: „Nu am talent,, „Nu am să reușesc,, etc. Aceste comportamente sînt caracteristice, mai cu seamă, preadolescenților (clasele a IV-a – a VI-a, care contestează sever oricare eroare acțională. Ei minimalizează posibilitățile lor reale și dau dovadă de un caracter slab, generat de sentimentele *incombativității, incompetenței, inconsistenței, incongruenței, inconsecvenței*.

Paradigma de *succes personal* este una deosebită de cea a *succesului de grup*, deoarece prima este caracteristică nu tuturor, ci numai elevilor care se preocupă de propriul succes, evaluată fiind ca parte componentă a *succesului public*. Evident, asemenea elevi se înscriu în categoria celor *proactivi*, deopotrivă cu categoria celor, care sînt concentrați pe principiul succesului public de *succes-succes*. Ultimii înregistrează o eficiență înaltă în cazul cînd tendințele individuale ridicate relaționează reciproc avantajos cu tendințele globale ale grupului. Este de menționat că după paradigma de succes-succes, cea de *succes personal* constituie și ea un factor real în contextul unei educații școlare eficiente.

Categoria de *cantitate* constituie condiția și forma obligatorie în structura unei calități a procesului de achiziționare și schimbare. Însăși noțiunea de cantitate determină acțiunea umană prin volumul resurselor investite în procesul de formare. Spre exemplu, în muzică acțiunea de intonare vocală a unei melodii implică prezența următoarelor resurse: *psihologice* (gîndire muzicală, auz muzical: *timbral, melodic, armonic, de altitudine*; simț tonal; memorie muzicală; simț ritmico-muzical etc.); *fiziologice* (relaționare productivă dintre receptorul auditiv și centrele de dirijare cu acțiunile aparatului vocal); *estetice* (abilitatea de a avea un gust elevat pentru frumos, a aprecia valoarea artistică creațiilor de artă). Succesul personal și public în domeniul muzical-artistic poate fi de natură pozitivă și negativă. Rezultatul muncii este pozitiv, dacă în procesul desfășurării acțiunii s-a produs o anumită *schimbare calitativă, transformare pozitivă, „mutație favorabilă,,* [2, p. 5] sau dimpotrivă, rezultatul este negativ, dacă în procesul acțional s-a înregistrat o stare de „*opozitie cu scop negativ-destructiv*” [ibidem.].

În scopul argumentării mai profunde a succesului școlar în domeniul artistic, recent, într-o cercetare fundamentală [1, p. 67-72] fenomenul de succes a fost lansat drept **principiu**.

Principiul succesului personalității este raportat la legitatea de trecere sau *schimbare* a unei *cantități* într-o *calitate*. Între categoriile filozofice enunțate există o relaționare de interdependență și de contrazicere. Calitatea nu poate exista fără o achiziționare cantitativă și viceversa. Unitatea de cuantificare a acestor două categorii și intensitatea relaționării implică noțiunea de „măsură”. Măsura determină momentul de trecere a unei cantități într-o calitate sau mutației calitative a acțiunii individuale. Calitatea reprezintă o caracteristică integratoare a rezultatului acțiunii. Spre exemplu, expresiile: „elevul evoluează în calitate de interpret”, folosită cu sens practic sau: „evoluează în calitate de interpretant” – în sens teoretic, presupune rezultanta unei *calități*, obținute printr-o serie de exerciții, realizate anterior. Dacă admitem *succesul personal* drept ipoteză filozofică, atunci afirmăm că o atare ipoteză ar putea deveni un principiu, raportat la modelul epistemologic al cunoașterii contemporane. Succesul elevului într-o activitate este exprimat, de regulă, printr-o *reușită personală sau publică*, care coincide cu semnificația termenilor nominalizați în cazul, cînd „sistemul de referință la care se raportează <···> este atașat unui

anumit individ” (Belous 1995: 6). În ipoteza *sistemului de referință* se înscriu valorile culturale, standardele eticii comportamentale etc. Raportate la valorile social-culturale ale mediului, la tendințele individuale și scopurile finalităților educaționale, subiectul acțiunii își verifică propriul potențial, își proiectează imaginar resursele fizice și spirituale, necesare pentru realizarea scopurilor secundare și finale ale procesului. Raportul dintre ceea ce s-a obținut și ceea ce s-a consumat, constituie randamentul eficienței succesului, care este calculat prin formula: $E = S : C = E^n S^1 : E^n 1 C^1$; unde: E – eficiența; S – scopul final, suma S^n ; C – consumul global (suma consumurilor elementare); E^n – eficiențele particulare.

Succesul constituie acea stare de satisfacție, care stimulează persoana, îi multiplică puterile, siguranța pentru a tinde spre o manifestare amplă și continuă.

Această judecată ne conduce spre o altă problemă – cea a *cunoașterii de sine*, pe care autorul H. Ey o ramifică astfel: *cunoașterea sau percepția de sine, imaginea de sine, evaluarea și aprecierea de sine* (H.Ey, 1998). *Percepția de sine* este un scop examinat în termeni genetici, de mediu și educaționali.

Cunoscând lumea prin intermediul activității, *Eul* se cunoaște pe sine însuși, își formează *imaginea de sine*. Factorul *sinelui* poate avea un caracter pozitiv sau negativ, în funcție de natura proceselor de autoapreciere, adică care decurg cu un semn supraestimativ sau cu un semn subestimativ. Mai sus am adus exemple cu referire la fiecare din aceste stări comportamentale. Natura autoaprecierilor diferă de la o vîrstă la alta, de la o persoană la alta. De exemplu, autoaprecierea succesului sau insuccesului personal la școlarii mici poartă un caracter obiectiv, pe cînd la adolescenți autoaprecierea succesului a unei și aceleiași acțiuni este mult subiectivă.

Principalul, însă nu unicul factor care angajează tendința elevului spre un **scop-imagine**, de performanță într-un domeniu, este *insatisfacția* interioară, raportată la succesele altora. Tensiunea unei asemenea insatisfacții crește odată cu creșterea eficienței personale. Succesele personale ale elevului, de exemplu, în interpretarea vocală, trezesc insatisfacție pentru starea de lucruri în activitățile similare, declanșând tendința de a evolua cu succes în interpretarea instrumentală, receptarea și comentarea mesajelor muzicale, improvizarea și compunerea muzicii. Deși gradul unei tensiuni de insatisfacție diferă în dependență de vîrsta, mediul, formele de inițiere, totuși, esențială, în context pedagogic, este „libertatea de a opta” [3, p. 57].

Opțiunea constituie cheia cu ajutorul căreia găsim ieșire din orice situație. Insuccesul înregistrat într-o activitate poate fi compensat printr-un alt succes. Determinarea cauzei efectului negativ, permite a exclude insuccesul în acțiunea dată sau acțiunile similare. De exemplu, elevul a depus o muncă enormă în activitatea A, însă rezultatul nu satisface așteptările. Acestuia nu-i rămîne decît să opteze pentru o activitate similară B, fiindcă energia consumată de activitatea A nu se pierde, ea poate avea efect pozitiv pentru activitatea B. Similar este și efectul influenței inverse. În acest context, deopotrivă, este nevoie de a opta pentru activitățile C; D; Zⁿ, care ar avea efectul dorit pentru activitatea A. Astfel, *opțiunea* face elevul sau profesorul mai sigur. „Cu cît sfera noastră de activitate și de atingere este mai strîmtă, – menționează A.Schopenhauer, – cu atît sîntem mai fericiți; cu cît este mai largă, cu atît sîntem mai expuși la neliniște și la supărări” [5, p. 145].

Domeniile muzical-artistice pot influența subiectul pe cale directă, conform formulei de scurtcircuit, sau pe cale indirectă: *creație artistică – profesor – elev*. Venind

în contact cu lumea imaginilor artistice, conștiința caută să acorde acestora statutul existenței reale. Artă, deși este inspirată din realitate, nu este o dublare, o copie a ultimei. Puterea transferului din real în spiritual, din starea de „a exista” în starea de „a fi în schimbare”, constituie principalul postulat al mișcării „înspre”. Există lumea materială, obiectivă, fără conștiință, însă este cu neputință să existe o lume spirituală fără „realitatea artistică”, care stimulează atitudini, eforturi, influențe cu o semnificație „dinspre”. Principiul succesului muzical-artistic atestă o relaționare reciproc avantajoasă cu categoria *timpului*, care este concepută ca „unul în raport cu altul” [4, p. 277]. Dacă admitem că succesul persoanei în domeniu artistic se desfășoară în timp, iar de la o persoană la alta timpul curge altfel, atunci este nevoie de a stabili punctul *A* de la care pornim și punctul destinat *B* spre care intenționăm să ajungem, fiindcă „relativitatea însăși este relativă, căci ea are la bază repere absolute” [ibidem.]. În fiecare acțiune a elevului putem stabili anumite repere absolute, elemente specifice, care ne permit să privim procesul de desfășurare și rezultatul acestuia nu doar în mod *liniar*, ci în termeni de reversibilitate, ocolire, reluare, suprapunere, interferență etc. În acest sens, cauzele *succesului-însuccesului* trebuie căutate în modalitățile de cuantificare a resurselor fizice și spirituale a persoanei, care amplifică tensiunea psihologică dintre constanta inițială și „traectoria” operațiilor concrete. Evaluarea succesului personal și al altora are loc în baza imaginilor actuale, celor formate în trecut și celor de viitor. Prin manevrarea în timp și spațiu, obținem o performanță viabilă printr-o mișcare liniară, care nu ar fi lipsită de selectivitate, dezaprobare, discriminare, reconstruire, renovare. Tocmai de aceea, în sens pedagogic, necesită a fi examinate datele despre determinantele activității unei persoane prin modalitățile sistemice de organizare și orientare a acesteia cu referire la un *model circular*.

Succesele elevului sînt concepute drept echivalențe ale unor rezultate înregistrate la finele ciclurilor de studiu. Însă a reduce succesul numai la etapele finale ale educației (sfîrșit de semestru, sfîrșit de an școlar), înseamnă a exclude continuitatea. Succesul îl înregistrăm, de asemenea, în contextul bilanțului la însușirea unei teme, unor operații. Succesul real, care are efect integrațional asupra activității, produsului acesteia și a personalității, este acela care se face văzut și care se menține în dinamică, care este clădit în baza realizării aptitudinilor muzical-artistice și calităților de personalitate ale elevului. Cu alte cuvinte, succesul constituie un act de *săvîrșire*, un act de *schimbare*.

Am examinat specificul teoretic și epistemologic al problemei prin dimensionarea esenței, naturii și legilor de funcționare integrată a teoriei și practicii educației muzical-artistice, abordate din perspectiva conceptelor educaționale moderne.

Cu scopul identificării căilor eficiente de apropiere a elevului de artă și formare a personalității prin muzică, am recurs la o analiză sistemică a demersurilor, care conțin idei ale unei educații pentru schimbare și concepte progresive ale domeniilor pedagogic și psihologic, de la începutul secolului al XX-lea și pînă la moment. În valoare comparativ-analitică am intenționat să abordăm teoria *progresivismului naturalist*, doctrina *perennialistă* (M.Adler, S.Barr etc.), în special, ne-am referit la aspectele educației liberale și morale; doctrina *învățămîntului intuitiv*, conceptele *instruirii problematizate* (I. Lerner, M. Scatkin etc.), *instruirii programate* (V. Ananiev, V. Bepaliko etc.), ideile cărora au o aplicare largă în praxiologia educațională contemporană.

Conform curentelor progresiviste din trecut, am efectuat analiza conceptuală a educației muzicale din R. Moldova, cu scopul de a identifica integralitatea componentelor sistemului educațional vizat. Prin acest studiu, nu am intenționat să revizuim sau să contestăm componentele de conținut ale domeniului, ci să aducem argumente explicite asupra aspectelor integraționale ale problemei eficienței educației muzical-artistice, grație expectării: a) nivelului de instrumentare metodică a procesului educațional, la care își dau concursul autorii (V. Vasile, I. Gagim, E. Coroi, V. Axionov, A. Borș, A. Popov, S. Croitoru etc.); b) nivelului de relaționare dintre demersurile expuse în Curriculum, în manuale și în ghidurile școlare; c) atitudinilor elevilor pentru conținuturile și tematica acțiunilor muzical-artistice, vizate de Curriculumul școlar; d) asigurării de către factorii de decizie a eficienței transdisciplinare; e) accesului profesorilor școlari la achizițiile teoretico-metodice ale domeniului. Analiza rezultatelor acestui studiu ne-a condus la concluzia că sistemul educației muzicale din R. Moldova, deocamdată, **în slabă măsură generează conceptualizarea și valorificarea unei praxiologii receptiv-inovaționale, specifice domeniului educațional-artistice.**

Prin abordarea graduală a tehnologiilor educaționale, în contextul educației muzical-artistice, am căutat să confirmăm că sistemul educației muzical-artistice nu este unul *închis*, ci este un sistem *deschis* pentru toate celelalte sisteme educaționale atât pe orizontală, cât și pe verticală. Postulatul de *tehnologie educațională*, în viziunea noastră are o semnificație integrațională.

Cheia conținutului unui asemenea compartiment rezidă în elaborarea fundamentelor, care ar spori procesul integrării eficiente a componentelor educaționale: *teorie – praxiologie – practică*. Noțiunea „personalitate proactivă” – desemnează un fenomen complex al procesului de transformare a constructului *Eului* în noi calități comportamentale, avînd la bază ideea relaționării eficiente dintre *stimul – răspuns* și fundamentată în cercetările lui S. Covey, B. Wilson, K. Myers, V. Negovan, E. Joița etc. Elaborarea principiului educației personalității proactive oferă teoriei educaționale considerabile posibilități în categorizarea, diferențierea persoanelor după felul lor de a percepe, a se comporta, a lua decizii, mai ales, în contextul activităților muzical-artistice, cu caracter practic. Am stabilit că proactivitatea este o atitudine trăită, verificată de experiența personală, propriul mod de existență, adică este o modalitate comportamentală interior-exterior echilibrată.

Valoarea, lumea valorilor spirituale – al doilea fundament teoretic – conceptualizate de T. Vianu, Vl. Pâslaru, V. Guțu, V. Mândăcanu, V. Vasile, N. Silistraru, în contextul eficienței muzical-artistice, constituie achiziția interioară și se clădește în profunzimile *Eului*. Arta, muzica este o valoare, un sentiment și constituie acea totalitate de însușiri, care dau preț, vrednicie, performanță unei persoane și care permit a cuantifica măsura sau gradul în care ea este apreciată. Cultivînd la elevi stilul de centrare pe valori, educația muzical-artistice contribuie la formarea personalității în schimbare continuă.

Introdușchiderea constituie al treilea fundament teoretico-epistemologic, care odată cu democratizarea educației impune revederea viziunilor tradiționale de dominare a materiei de studiu asupra elevului, necesitatea obținerii *succesului* în acțiunile artistice (S.Cemortan, I.Gagim, A.Borș, E.Coroi, C.Crețu, M.Robu). Prin astfel de enunțuri afirmăm că elevul ar trebui să fie conceput, mai întîi de toate, drept *subiect*,

și apoi drept obiect al educației. Observațiile asupra copiilor și adolescenților ne-au permis să identificăm și să sistematizăm particularitățile individuale ale intonațiilor muzicale, caracteristice pentru tipurile de comportament *proactiv și reactiv*, care corespund, respectiv, modalităților de *introducere* artistică. Introducerea elevului spre artă angajează un efort spiritual enorm și rezidă în formula elementară, care reflectă fenomenul de pătrundere intenționată în esențele conținuturilor muzicale prin intermediul proiectării independente a *hărților comportamentale*.

Creativitatea – al patrulea fundament teoretic, conform concepțiilor mai multor autori (M. Jigău, M. Roco, Al. Roșca, M. Bejat, C. Crețu, Gr. Nicola, I. Radu, N. Silistraru etc.) este un termen cu rol de integralizare în oricare activitate umană, inclusiv, în cea artistică. Creativitatea nu este un construct impus firii umane din exterior, ci este o esențialitate de principiu a modului de „a fi” original și a tinde spre inovare.

Succesul artistic constituie al cincilea fundament teoretic, care prin evaluarea integralității educației muzical-artistice, confirmă supoziția că ea se desfășoară defavorizant, în formă *comparată*, adică conform paradigmei *succes-insucces* sau *insucces-succes*, care orientează elevul spre un comportament de *defensivă*, totodată sporind starea de *complexare*. Drept formă comportamentală eficientă în practica educațională, evidențiem paradigma de *succes-succes*.

Astfel, prin conținutul primei dimensiuni a lucrării am intenționat să răspundem la prima parte a scopului cercetării noastre, și anume, am elaborat fundamentele teoretice și praxiologice de eficientizare a resurselor interne-externe, care necesită a fi investite integrațional în procesul educației muzical-artistice a elevilor.

Referințe bibliografice

1. Babii, Vladimir. *Teoria și praxiologia eficienței educației muzical-artistice*. Chișinău, Editura: Elena V.I., Chișinău, 2010.
2. Belous, Vitalie. *Bazele performanței umane*. Iași, Editura Performantica, 1995.
3. Covey, Stephen, R. *Eficiența în 7 trepte sau un abecedar al înțelepciunii* // Traducere și adaptare de Gina Argintescu-Amza. Timișoara, Editura A.L.L., 1989 // retipărită în 1995, 1997.
4. Drăgănescu, Mihai. *Inelul lumii materiale*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, 456 p.
5. Schopenhauer, Arthur. *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*. București, Editura Albatros, 1992.// Traducere de Titu Maiorescu.